

RAPORT DE EXPERTIZA TEHNICA

(Prezentul raport contine un numar de 96 de pagini)

1. GENERALITATI

1.1. Denumirea expertizei: Utilitatea si compatibilitatea cu sistemul energetic national a unor produse aprovizionate de SISE "ELECTRICA MOLDOVA", respectiv utilizarea acestora de catre FDFEE "ELECTRICA MOLDOVA"

1.2. Instanta: INALTA CURTE DE CASATIE SI JUSTITIE

1.3. Solicitanti: Fenechiu Relu; Fenechiu Lucian; Damian Mihai Bogdan

1.4. Partile implicate:

1.4.1. Inculpati: Fenechiu Relu; Fenechiu Lucian; Damian Mihai Bogdan; Andronache Petru; Marghidan Ion; Turbatu Ioan;

1.4.2. Parte civila: Societatea Comerciala Servicii Energetice Moldova S.A. (fosta SISE "ELECTRICA MOLDOVA")

1.5. Expert tehnic : Dr.ing. IOSIF GULACSI
Carnet nr. 2706-2690 – MIN. JUSTITIEI
Domiciliu: Brasov, str. Soarelui, nr. 6 A, sc. B, ap. 2

2. OBIECTIVELE EXPERTIZEI

2.1. Sa se stabileasca din actele tehnico administrative si contabile ale SISE "ELECTRICA MOLDOVA" daca au fost utilizate la intretinerea sistemului energetic componente de tipul si cu caracteristicile tehnice ale celor livrate de societatile LA ROCCA SRL, EUROPLUS SRL, TEHNOROM SRL si FENE GRUP SA si daca lucrarile de intretinere au fost platite SISE "ELECTRICA MOLDOVA".

2.2. Sa se stabileasca daca componente de acelasi tip au fost livrate SISE "ELECTRICA MOLDOVA" in perioada de referinta (2002 – 2004) si de alte societati.

2.3. Sa se stabileasca daca exista elemente de identificare individuala precisa a componentelor livrate de societatile LA ROCCA SRL, EUROPLUS SRL, TEHNOROM SRL si FENE GRUP SA, fata de componentele aflate in patrimoniul SISE "ELECTRICA MOLDOVA", sau livrate de alte societati in perioada de referinta.

2.4. Sa se stabileasca daca firmele furnizoare de componente si echipamente electrice - LA ROCCA SRL, EUROPLUS SRL, TEHNOROM SRL si FENE GRUP SA - au respectat solicitarile/comenzile transmise de catre SISE "ELECTRICA MOLDOVA" in perioada 2002 – 2004.

2.5. Sa se stabileasca daca produsele aprovizionate de SISE "ELECTRICA MOLDOVA" de la LA ROCCA SRL, EUROPLUS SRL, TEHNOROM SRL si FENE GRUP SA, in perioada 2002-2004, sunt compatibile cu echipamentele sistemului energetic national aflat in exploatare la acea epoca.

2.6. Sa se stabileasca daca componentele transformatoarelor de putere noi fabricate in perioada de referinta puteau fi folosite direct ca piese de schimb, sau inlocuitoare, la echipamantele de acest tip aflate in exploatare in sistemul energetic national, respectiv in sistemul de distributie administrat de FDFEE "ELECTRICA MOLDOVA", fara a se opera modificari sau inlocuiri ale intregului echipament si fara costuri suplimentare.

2.7. Sa se stabileasca daca ELECTROPUTERE CRAIOVA producea in perioada de referinta 2002 – 2004 componente compatibile cu echipamente vechi aflate in exploatare si in cat timp le-ar fi putut livra - avand in vedere si adresele ELECTROPUTERE CRAIOVA aflate la dosar.

2.8. Sa se stabileasca daca preturile echipamentelor sau componentelor noi pe care le producea ELECTROPUTERE CRAIOVA pot fi avute in vedere ca termen de comparatie cu preturile de achizitie ale componentelor vechi livrate de cele 4 societati din prezenta cauza, necesare pentru reparatia echipamantelor vechi aflate in exploatare.

2.9. Sa se analizeze daca era necesar sau mai bine ca livrarea componentelor sa se faca in carcasa si daca exista posibilitatea/sau era mai bine din punct de vedere tehnic ca acestea sa fie livrate dezasamblate.

2.10. Sa se precizeze daca componentele si echipamentele achizitionate in perioada 2002-2004 de la cele patru societati indicate anterior puteau fi utilizate conform destinatiei lor si daca se incadreaza in parametri tehnici de functionare si utilizare.

2.11. Sa se precizeze daca preturile de achizitie ale acestor produse furnizate de cele 4 firme, se incadreaza in marja de preturi practicate in 2002 – 2004 de SISE “ELECTRICA MOLDOVA”.

3. INVESTIGATII INTREPRINSE

3.1. Analiza functionarii ELECTRICA si a subunitatilor sale pana in 2005.

3.2. Studiarea documentelor depuse la dosarul cauzei, considerate relevante pentru efectuarea expertizei si preluarea pentru studiu a unor documente similare de la succesorii SDFEE si AISE BACAU si IASI.

4. PREZENTAREA GENERALA A CAZULUI

4.1. Prezentarea succinta a problemelor sistemului electroenergetic de dupa 1990

Sistemul electroenergetic national de dupa 1990, reprezenta – de fapt – patrimoniul fostului minister al energiei electrice (MEE).

Dupa specificul investitiilor majore realizate inainte de 1990, o serie de elemente ale sistemului de distributie a energiei electrice (dar – partial, si a celei de productie), au facut parte din patrimoniul unor unitati economice mari, dar sistemul functiona ca un intreg. Echipamentele si instalatiile erau – in general – de aceeaasi fabricatie, partial uzate fizic si moral, dar in stare de functionare.

Odata cu lichidarea unor unitati economice mari (inainte sau dupa privatizarea lor), echipamentele energetice inca in stare normala de functionare, au fost vandute – respectiv au fost achizitionate de diverse firme in scopul revalorificarii lor.

De la infiintarea sa, **ELECTRICA** si-a propus “**modernizarea, upgradarea tehnologica, retehnologizarea si dezvoltarea**” sistemului, conditie mentinuta in toate caietele de sarcini intocmite ulterior vizand privatizarea unor subsisteme de distributie (sisteme de distributie zonale).

In acest context, **unitatile de productie a echipamentelor** necesare sistemului, si-au **modernizat/upgradat produsele**, incercand sa treaca la fabricarea unor echipamente moderne, de performante energetice superioare celor existente in sistem si, in general, de dimensiuni mai reduse – respectiv, de **alte “tipodimensiuni”**.

Astfel, inlocuirea echipamentelor vechi, existente in sistem, cu unele noi, implica si **modificari ale “instalatiilor”, pentru a putea fi implementate** – majorand costurile.

Incepand cu 1990 inasa, s-a intetit si **importul** de echipamente energetice de inalta performanta, uneori la preturi comparabile cu cele “upgradata”, produse de fabricantii autohtoni traditionali si, operatorii de distributie care au reusit sa asigure finantari pentru modernizari, **preferau sa achizitioneze echipamente de import, daca tot trebuiau sa faca modificari de implementare** mai mici sau mai mari.

Un caz tipic este cel al intreruptoarelor de 110 kV, operatorii care dapsuneau de resurse financiare mari preferand sa cumpere cele de fabricatie **ABB – SIEMENS**, lasand fabricantul autohton traditional (**ELECTROPUTERE CRAIOVA**) fara comenzi, acesta fiind nevoit ca **din 2004 sa nu mai fabrice intreruptoare IO 123 kV (varianta “upgradata a IO 110 kV)**, asa cum rezulta din scrisoarea nr. 20394/12.12.2007 depusa la dosar si anexata prezentei (ANEXA 6.1).

Cum in perioada respectiva, inasa, **nu s-a gasit o solutie de finantare globala** a strategiei de modernizare a sistemului, in limita sumelor disponibile, operatorii au fost nevoiti sa adoptate solutia de reparare a echipamentelor cu defectiuni eliminabile, respectiv **inlocuirea lor cu echipamente identice, functionale, rezultate din “lichidari de intreprinderi”**.

Totodata, necunoscandu-se o perspectiva clara privind trecerea la “sistemul modernizat”, **pentru a nu afecta continuitatea in alimentarea cu energie electrica** a consumatorilor/utilizatorilor, fiecare “operator de distributie” si-a creat un “**stoc strategic de echipamente**”, ca sa poata asigura inlocuirea operativa a echipamentului defect (pe perioada reparatiei).

Dotarea sistemului imbatranind inasa galopant, stocul stabilit in functie de numarul de echipamente de un anumit tip in functiune, s-a dovedit a fi **mereu “insuficient”**.

Pentru contracararea acestei situatii, respectand si normele de constituire a stocurilor strategice, de siguranta, **operatorii au preferat sa cumpere “in carcasa”** (sub forma de echipament intreg, functional) **componentele** necesare pentru repararea

echipamentelor ce le aveau in dotare, (multe cu “durata de viata” depasita), majorand astfel stocul de siguranta, de interventie rapida.

Cum piata nu era saraca in echipamente/componente recuperate de la unitati in lichidare, revalorificatorii si **furnizorii de echipamente acceptau sa livreze echipament intreg, componente “in carcasa”, la pretul ce rezulta din insumarea preturilor componentelor** ce au fost cerute.

4.2. Contracte de prestari servicii intre FDFEE si SISE:

Conform organizarii **ELECTRICA**, lucrarile de **“intretinere si reparatii ale instalatiilor electrice de distributie”, respectiv “revizia, repararea si verificarea echipamentelor energetice“** ale sistemelor de distributie, nu le executa “operatorul (Filiala sau Sucursala de Distributie si Furnizarea Energiei Electrice – FDFEE), ci subunitatea, directia **ELECTRICA** creata cu acest scop: DISE (Directia de Intretinere si Servicii Energetice), prin sucursalele sale (SISE), respectiv prin agentiile zonale (AISE).

In VOLUMUL ANEXA, am prezentat prima si ultima fila a unor asemenea contracte, **incheiate intre FDFEE “ELECTRICA MOLDOVA” si SISE “ELECTRICA MOLDOVA”** (pag. 1 – 4).

In pofida faptului ca participantii la licitatiile privind privatizarea sistemelor electroenergetice de distributie zonale au acceptat stipularile din caietele de sarcini privind “modernizarea, upgradarea tehnologica, retehnologizarea si dezvoltarea” sistemului pe care urmau sa opereze, totusi ulterior **nereusind sa realizeze investitiile asumate in timp util, au aplicat si vechile procedee de reparatii**, de mentinere in stare de functionare a sistemelor ce le aveau in exploatare, apeland la serviciile FISE – ELECTROSERV (fostul DISE), prin subunitatile sale (SISE, AISE).

Asa se explica faptul ca in depozitele administrate – de regula - de aceste subunitati, au ramas “in pastrare” echipamente din stocul strategic si de siguranta al operatorilor de distributie deserviti (inainte si dupa privatizare).

4.3. Analiza documentelor/ materialelor aflate la dosar si culese de expert

Documentele din dosar, sunt – in primul rand - incomplete si, pe alocuri, necoerente.

Lipsesc in totalitate cele aferente altor Sucursale ale FDFEE “ELECTRICA MOLDOVA”, decat SDFEE IASI, si, in aceeasi masura, si cele aferente celorlalte Agentii ale SISE “ELECTRICA MOLDOVA”, dacat AISE IASI. Astfel, materialele sintetice nu au « corespondente » complete.

Pentru a avea o imagine mai completa, am reusit sa obtinem cateva documente relevante de la SDFEE si AISE BACAU si IASI, pe care le-am inclus in VOLUMUL ANEXA, si voi specifica provenienta lor ori de cate ori ma voi referi la ele.

4.3.1. In ANEXA 1, am prezentat comenzile lansate de FDFEE "ELECTRICA MOLDOVA" prin SDFEE IASI, in perioada 2002 – 2004, ce se afla la dosar, vizand reparatii/inlocuiri de echipamente - total: **210 comenzi**: 2/2002 ; 54/2003 si 136/2004, din care – 50 se refera la intreruptoare si MOP-uri, iar restul – in majoritate – la trafo de putere (sunt si cateva comenzi de lucrari aferente trafo de curent).

Insa, conform ANEXA 1.1., in cursul anului **2004**, numai SDFE IASI a lansat **142 de comenzi** catre AISE IASI.

Nu se cunoaste cate comenzi de lucrari de reparatii/ inlocuiri de echipamente au lansat in aceeasi perioada SDFEE BACAU, NEAMT, BOTOSANI, SUCEAVA si VASLUI – toate « sucursale» ale FDFEE "ELECTRICA MOLDOVA".

Conform ANEXA 1.5.1.– pct.2., SDFEE IASI declara ca in perioada 2002 – 2004, s-au efectuat **280 de reparatii la transformatoare**: 47/2002; 144/2003 si 89/2004;

Iar conform ANEXA 1.5.2., (pag.5 din VOLUMUL ANEXA), numai in 2004, in zona de activitate a SDFEE BACAU, s-au reparat **143** de transformatoare.

Inadvertenta dintre comenzile cuprinse in dosar si «realitatea» de pe teren, este evidenta:

- in 2002 nu se puteau repara 47 de transformatoare numai pentru sucursala din Iasi (SDFEE) pe baza a doar 2 comenzi!
- in 2003, tot la SDFEE IASI, nu se puteau repara 144 de transformatoare, pe baza a 54 de comenzi;
- in 2004, nu se puteau repara $89 + 143 = 232$ de transformatoare, pe baza a 136 de comenzi;

si, global:

- in perioada 2002-2004, nu se puteau repara $280 + 143 = 423$ de transformatoare pt. FDFEE, pe baza a 210 de comenzi incluse in materialul probator.

Mai ales ca, o parte din comenzi nu se refera la reparatii de transformatoare, ci la reparatii de trafo de curent, de intreruptoare, MOP-uri, separatoare etc. (mai mult de 50).

Este absolut cert ca documentatia pe baza careia s-au facut afirmatii, s-au tras concluzii – este incompleta si necoerenta.

Descifrarea activitatii si **coroborarea cifrelor** trebuia sa fie facuta **de catre un expert judiciar de specialitate electroenergetica, care avea competenta si autoritatea** sa obtina *toate informatiile* de la subunitatile FDFEE si SISE, ca materialele de sinteza sa se intocmeasca pe baza concluziilor expertului si nu dupa analiza unor date incomplete.

Pe de alta parte, in ANEXA 1.2., am prezentat **situatia achizitiilor facute de la cele 4 firme, in perioada 2002 – 2004, rezultand un total de 42 de actiuni.**

Deci, prin cele **42 de achizitii, s-a asigurat necesarul de componente/ echipamente pentru cele 210 comenzi** (cuprinse in dosar) lansate de FDFEE, dar, mai ales, SDFEE Iasi si, in mod evident, si pentru comenzile transmise prin celelalte SDFEE catre celelalte AISE (Bacau, Botosani, Neamt etc.) din subordinea SISE.

La completarea ANEXEI 1.2., am utilizat si **documentele preluate de la SDFEE si AISE BACAU si IASI, cuprinse in VOLUMUL ANEXA, de la pag. 23 la pag 135**, reprezentand referate de necesitate, documente de selectie de oferte, comenzi, avize de insotire, NIR-uri si declaratii de conformitate, aferente unei parti din achizitiile in cauza.

Unde am utilizat aceste materiale, **la rubrica « utilizator » (ultima), am trecut « BC » - BACAU, iar informatiile preluate din acestea le-am trecut cu *italice***. Astfel, **situatia documentelor intocmite cu prilejul fiecarei comenzi a devenit aproape completa.**

Desigur, mai sunt cateva situatii in care nu am gasit documente nici la dosar si la unitatile din Bacau, mai ales in cazul achizitiilor din prima parte a perioadei analizate (2002, partial 2003).

Dar acest lucru nu inseamna ca nu au existat. Poate chiar exista si acum, dar gasirea lor necesita « preocupare ». Insa, un expert tehnic neinvestit de Instanta nu are « autoritatea » sa oblige partile implicate sa le gaseasca.

- Cel putin una din achizitii s-a facut prin «licitatie publica» - dovada ca la unitatile din Bacau s-au gasit documente aferente licitatiei – incluse in VOLUMUL ANEXA la pag. 6, 7 si 8.

In ANEXA 1.3., am prezentat **achizitiile « in extenso », cu denumirea tipurilor de componente, subansambluri si echipamente achizitionate, cantitatile achizitionate din fiecare produs/marfa, grupate pe firme si facturi**. Datele le-am preluat din facturile, NIR-urile etc. depuse la dosar si gasite la SDFEE Bacau si, am

luat in considerare **doar achizitiile facute de SISE “ELECTRICA MOLDOVA” pentru “entitatea beneficiara” - FDFEE “ELECTRICA MOLDOVA”.**

Astfel au rezultat doar **42 de actiuni, in perioada 2002 – 2004, nu 46.**

Daca comparam cantitatile de componente, subansambluri si echipamente achizitionate, cu numarul impresionant de transformatoare reparate la numai 2 dintre SDFEE – Iasi si Bacau (si la Bacau nu se cunoaste numarul unitatilor reparate in 2002 si 2003 !), si, extindem rationamentul si la alte tipuri de echipamente supuse reparatiilor (despre care avem date si mai putine), cifrele nu sunt deloc mari !

Drept dovada ca FDFEE a facut achizitii si de la alti furnizori in perioada respectiva. Vom mai reveni asupra acestui subiect.

In **ANEXA 1.4.**, am prezentat situatia **utilizarii/ bonificarii componentelor, subansamblurilor si echipamentelor achizitionate**, pe baza bonurilor de materiale, de consum aflate la dosar si gasite la SDFEE Bacau.

Desigur, exista diferente intre cele 2 situatii (ANEXA 1.3 si 1.4.), si in « plus » (apar mai putine utilizari decat achizitii), dar, *si in minus*: in special la trafo, s-au utilizat mai multe repere decat numarul celor achizitionate de la cele 4 firme (deci, au fost achizitionate de la alti furnizori).

Am gasit, insa la SDFEE Bacau si alte documente justificative privind utilizarea/ folosirea altor tipuri de repere (componente MOP, intreruptoare etc.), asa cum rezulta din PV de custodie – ANEXA 3.2.1. (pag.12 din VOLUM ANEXA) si din facturile de valorificare a 2 achizitii (pag.13 si 14 din VOLUM ANEXA).

Analizand un « material incomplet », este greu sa tragi concluzii sintetice si in acest caz. Si acest subiect se va mai relua.

4.3.2. Neavand la dispozitie un material complet, in **ANEXA 2 am prezentat situatia comparativa a achizitiilor de componente in perioada 2002 -2004, a utilizarii/ bonificarii acestora - precum si stocul strategic/de siguranta existent, privind 2 echipamente uzuale, aflate in situatii «complet diferite»: Trafo de 250 kVA si Trafo de 1000 kVA.**

In **ANEXA 2.1.** am extras din ANEXA 1.3. achizitiile de componentele aferente trafo de 250 si 1000 kVA.

ANEXA 2.2. este situatia intocmita de AISE IASI privind achizitia acestor componente in perioada respectiva.

In **ANEXA 2.3.** am extras din ANEXA 1.4. situatia utilizarii/ bonificarii componentelor celor 2 tipuri de trafo – in perioada respectiva – cf. BMC si BC emise.

In ANEXA 2.4. se regasesc componentele celor 2 tipuri de trafo achizitionate de SISE si aflate in « stoc » la « succesoara » acesteia – SC SERVICII ENERGETICE MOLDOVA SA.

Analizand ANEXA 2, rezulta urmatoarele:

- TRAFU 250 kVA:

- de la cele 4 firme, in perioada 2002 – 2004, s-au achizitionat **12** bobine de JT, **18** bobine de MT, **6** miezuri magnetice, **3** cuve si **3** releuri Bucholz, dar
 - s-au utilizat la lucrarile de reparatii **33** bobine de JT, **30** bobine de MT, **12** miezuri magnetice, **14** cuve si **1** releu Bucholz;
 - si, au mai ramas si «in stoc » : **2** bobine de MT, **1** miez magnetic si **1** cuva.

Deci, este evident ca s-au utilizat toate componentele de acest tip achizitionate de la cele 4 firme si ca, in mod preponderent s-au facut achizitii de asemenea componente si de la alte firme.

- TRAFU 1000 kVA:

- de la cele 4 firme, in perioada 2002 – 2004, s-au achizitionat **63** bobine de JT, **63** bobine de MT, **21** miezuri magnetice, **18** cuve si **2** releuri Bucholz,
 - s-au utilizat la lucrarile de reparatii **13** bobine de JT, **19** bobine de MT, **13** miezuri magnetice, **9** cuve si **13** releuri Bucholz ;
 - ramanand « in stoc »: **42** bobine de JT, **52** bobine de MT, **7** miezuri magnetice si **10** cuve.

Stocul pare mare, dar cifrele nu «se inchid»: daca din 63 de bobine de JT s-au utilizat 13, ar fi trebuit sa ramana 50 de buc. in stoc, si nu 42, respectiv: daca din 63 bobine de MT s-au utilizat 19, nu puteau ramane in stoc 52 buc., ci numai 44 etc.

Mai mult, din ANEXA 1.5.1., – pct.1., rezulta ca numai SDFEE IASI avea in exploatare 460/6 kV + 1389/20 kV = 1849 de transformatoare «cu durata de viata depasita », care, trebuiau sa fie introduse in atelierele SISE pentru revizii/ reparatii/ inlocuiri componente, dar, din care – in perioada 2002 -2004, SISE a reusit sa repare doar 280 de unitati (pct. 2), cum am mai precizat anterior.

Achizitiile de componente trafo de la cele 4 firme, (luand in considerare numarul maxim de componente pe tipuri/puteri de trafo din ANEXA 1.3.), ar fi acoperit repararea a maxim 3 trafo de 100 kVA, 9 de 160 kVA, 9 de 250 kVA, 9 de 400 kVA, 3 de 630 kVA, 75 de 1000 kVA si 42 de 1600 kVA – Total: 150 de unitati/transformatoare – cu 273 de unitati mai putin decat numarul

transformatoarelor reparate numai la SDFEE IASI si SDFEE BACAU (total 423 de unitai) in perioada 2002 – 2004 si, nici 10% din numarul trafo cu durata de viata depasita (a caror reparatie prezumtiva trebuia pregatita !), aflate in exploatarea SDFEE IASI.

In mod cert, la nivelul FDFEE MOLDOVA, cifrele sunt mai mari (mai multe trafo cu durata de viata depasita si mai multe reparatii efectuate).

Pe de alta parte, din componentele aflate in « stoc », fac parte si cele de « stoc de siguranta/ strategic/ de interventie », si cele « mostenite » de la precursorii SISE (« stoc istoric ») si, in niciun caz nu se poate « distinge » provenienta lor « achizitionala ».

Puteau face parte si din achizitiile de la alte firme, in afara celor 4.

Dintrun material incomplet este greu sa tragi concluzii de sinteza.

Este de mentionat faptul ca multe transformatoare din sistem sunt de capacitate mare (1000, 1600 kVA), deci, **comenzile de achizitii nu sunt deloc nejustificate, inutile, doar ca nu s-au putut pune in opera componentele, nu s-au putut efectua toate reparatiile ce se impuneau, din lipsa de fonduri – desi erau strict necesare si perfect justificate.** Este tot o racila generala specifica sistemului energetic national, din aceea perioada.

Si din aceasta analiza rezulta ca « situatiile » din dosar sunt incomplete (poate chiar eronate).

4.3.3. Unele afirmatii/ concluzii de natura tehnica din constatarile Garzii Financiare Cluj si din rechizitoriu aflate la dosar - nu se sustin - nebazandu-se pe o expertiza tehnica judiciara de fond.

Dat fiind si caracterul incomplet al materialului probator, in cele ce urmeaza voi prezenta doar **cateva exemple relativ edificatoare, care infirma afirmatiile de natura tehnica nesustenabile:**

- **ANEXA 3.1.**, cuprinde **situatia cumpararii unor componente de echipamente electrice utilizabile – deci, in stare de functionare -, de la unitati de valorificare, si furnizarea acestora pe baza unor comenzi la SISE, de catre firmele:**

- **EUROPLUS** - achizitionare de la SC SHARP SRL, in valoare de **80.610** lei, furnizare la SISE, cu **85.000** lei, cf. factura – rezultand un adaos comercial infim de cca **5%** ;

- **LA ROCCA** - achizitionare de la DM GRUP, in valoare de **130.900** lei, furnizare la SISEE, cu **144.470** lei, cf. factura – rezultand un adaos comercial de cca **9%** ;

- **TEHNOROM** - achiziționare de la DM GRUP, în valoare de **116.510** lei, furnizare la SISEE, cu **142.056** lei, cf. factura – rezultând un adaos comercial de cca **18%**.

Se observa că adaosurile comerciale se situează sub valorile practicate în acea perioadă (dar, și astăzi), iar în cazul **EUROPLUS**, este discutabil dacă acoperirea cheltuielilor de transport. Dar acestea au fost valorile oferite, astfel s-a câștigat selecția de oferte – deci, așa s-a facturat.

Afirmatiile privind **proveniența componentelor**, din ce lichidări de unități economice au ajuns la SHARP sau la DM GRUP, depășesc cadrul prezentei expertize și **nu prezintă relevanță din punctul de vedere al furnizorului de componente, întrucât acestea au corespuns la verificările făcute pe stand de către achizitor.**

Achizițiile de la FENE GRUP, din care achiziția majoră s-a făcut în urma unei licitații publice, le voi prezenta separat, la pct. 4.3.5.

- În **ANEXA 3.2.** am prezentat **exemple de utilizare a reperelor - componentelor / subansamblelor și echipamentelor achiziționate de la cele 4 firme**, extragând din materialele aflate la dosar **comanda privind lucrările de reparații, devizul lucrării, bonul de consum sau de materiale** (prezentate și în ANEXA 1.4.) – indicând volumul/fila, unde se găsesc. **Din această anexă rezultă că au fost utilizate toate tipurile de repere, dar și că « situațiile » din dosar sunt incomplete.** De exemplu, ANEXA 3.2.1., la care am mai făcut referire, nu se găsește la dosar (este cuprins în VOLUM ANEXA, pag.12).

- În **ANEXA 3.3.**, folosindu-mă de comenzi, NIR-uri de la achiziții SISE de la alte 3 firme: **CHEMICALS, GEMS și NICULINA - ANEXELE 3.3.1. – 3.3.7.**, cuprinse în VOLUM ANEXA la pag. 15 până la 22 - am prezentat **preturile unitare de furnizare a acestora, comparativ cu cele ale firmelor LA ROCCA, EUROPLUS și TEHNOROM SRL**, de la care s-au făcut achiziții de aceleași tipuri de componente/ repere în aceeași perioadă pentru unele tipuri de transformatoare).

Se observa că **preturile unitare de achiziție de la firmele LA ROCCA, EUROPLUS și TEHNOROM SRL, câștigătoare a unor selecții de oferte – sunt, în general, mai mici, sau mult mai mici decât preturile cu care au fost achiziționate componente similare de la CHEMICALS, GEMS și NICULINA.**

Numai la 8 repere din 35 achiziționate atât de la firmele în cauză cât și de la firmele terțe, au preturi mai mici decât acestea din urmă, dar în 7 cazuri din 8, diferențele sunt nesemnificative (numai în cazul comutatorului de ploturi de 630 kVA, diferența este mai mare).

In schimb, in alte cazuri, firmele terte au furnizat componentele la preturi mult mai mari. Cum ar fi BOBINA de MT :

- tr. 100 kVA,	LA ROCCA	: 1100 lei/buc;	GEMS: 4051 lei/buc ;
- tr. 160	LA ROCCA	1984	GEMS: 5504
- tr. 250	EUROPLUS	1450	GEMS: 7000
- tr. 400	EUROPLUS	1940	GEMS: 8326
- tr. 630	EUROPLUS	2540	GEMS: 11368
- tr. 1000	LA ROCCA	3825	CHEM. 10697

Si, exemplele ar putea continua. ANEXA 3.3. este « graitoare ».

Dupa cum se poate observa in ANXA 1.3., nu am « utilizat » preturile cele mai mici de furnizare practicate de LA ROCCA si TEHNOROM, ci pe cele din perioada cea mai apropiata de data livrarilor efectuate de firmele terte.

Desigur, este doar un exemplu dar, in aceste conditii, este **greu de sustinut afirmatia ca achizitiile «s-au facut la preturi mai mari decat de la alte firme ».**

Cel putin in cazul componentelor de transformatoare, afirmatia se infirma categoric.

4.3.4. Situatiia EUROPLUS:

In ANEXA 4, am prezentat modul de utilizare a componentelor achizitionate de la aceasta firma (poz. 1 din ANEXA 1.2. si poz 2 din ANEXA 1.3.), prin Factura nr. 1648232/12.08.2002 (aflata la dosar) – indicand notele de comanda de reparatii, numarul devizelor si bonurile de consum, cu precizarea volumului/fila, unde se gasesc.

Fiind o achizitie de mica valoare si la inceputul perioadei analizate, utilizarea componentelor apare « completa ».

Fiind vorba despre o achizitie la « preturile cele mai mici », cu o « valorificare completa », nu au ramas componente achizitionate de la aceasta firma in « stoc » - , nu se poate vorbi de producerea vreunui « prejudiciu ».

In aceasta situatie, se poate considera **ca unica achizitie de la EUROPLUS nu se « incadreaza » in contextul celorlalte achizitii, judecate ca « nebonificate », ci este un caz complet separat si rezolvat.**

Am intocmit si un RET separat.

4.3.5. In cazul TEHNOROM, exemple de valorificare sunt cele de la pozitiile 40, 41, dar si 42.

Exemplu de valorificare a achizitiei din 08.12.2004 de la TEHNOROM (ANEXA 1.2./ poz. 42)

Analizand materialele depuse la dosar, am constatat ca **cel putin 2 din reperatele achizitionate, au fost valorificate in totalitate la SDFEE IASI**, asa cum rezulta din **ANEXA 5**. Fiind un caz mai deosebit – dat fiind caracterul incomplet al materialului de studiu – consider ca **exista temei sa consideram ca a fost valorificata integral achizitia, asa cum s-a intamplat si in cazul achizitiilor da la poz. 40 si 41** (vom reveni asupra acestora).

4.3.6. Situatia FENE GRUP:

De la FENE GRUP SA, asa cum am mai aratat, s-au facut 3 achizitii de catre SISE « Electrica Moldova » in perioada analizata:

- Achizitia de transformatoare de **40 MVA (110/6 kV) – 2 unitati – (poz. 6 din ANEXA 1.2. si din ANEXA 1.3.)**, pentru care s-a organizat o **licitatie publica** – cf. actelor cuprinse in VOLUM ANEXA, la pag. 6 - **solicitare achizitie FDFEE catre SISE, nr. 9185/23.07.02.**, la pag.7 - anunt de organizare a licitatiei publice si la pag. 8 - cuprinsul documentatiei de licitatie. Cu firma castigatoare a licitatiei, FENE GRUP, s-a incheiat **CONTRACTUL DE FURNIZARE PRODUSE nr. 530/25.11.2002.**, aflat la dosarul cauzei (ANEXA 6.3. la prezenta). Produsele s-au livrat cu Factura nr. 7374440/27.12.2002. (aflata la dosar) si au NIR –ul nr. 865/27.12.2002 (cuprins in VOLUM ANEXA, pag. 23 – 135).

Dupa verificarea echipamentelor, acestea au fost valorificate prin vanzare la SDFEE IASI, conform actelor cuprinse in VOLUM ANEXA la pag. 9 – adresa nr. 9763/05.08.05. FDFEE MOLDOVA catre SDFEE IASI, la pag. 10 - factura nr. 510570/04.08.05. si la pag. 11 - aviz de insotire nr. 4923155/03.08.05. «Procedura » este completa in sensul ca bunurile achizitionate sunt complet valorificate, iar SISE si-a recuperat banii cheltuiti integral.

- Achizitii de **componente IO 110 kV si MOP:**

- **poz. 40 din ANEXA 1.2 si ANEXA 1.3.**, prin Factura nr. 1848801/08.12.04, cu avize de insotire nr. 212255/08.12.04, 212256/08.12.04 si 212257/08.12.04, avand **NIR nr. 5000024330/08.12.04.**, si

- **poz. 41 din ANEXA 1.2 si ANEXA 1.3.**, prin Factura nr. 1848753 / 11.12.04, cu avize de insotire nr. 212251/11.12.04, 212252/11.12.04, 212253/11.12.04. si 212254/11.12.04, avand **NIR nr. 5000024502/13.12.04.**

Facturile se afla la dosar, iar documentele cu *italice* se afla in VOLUMUL ANEXA pag. 23 -135.

Componentele achizitionate au fost **valorificate la SDFEE IASI**, prin facturile - **Facturile nr. 6551786/17.12.05.** (pag. 13 din VOLUM ANEXA) si nr. **6551790/17.12.05.** (pag. 14 din VOLUM ANEXA). Deci, si in acest caz, procedura este completa.

Valorificarea produselor fiind completa, nu au ramas « componente/ echipamente achizitionate de la aceasta firma in « stoc », nici in acest caz nu se poate vorbi de producerea vreunui « prejudiciu ».

Deci, achizițiile de la FENE GRUP nu se « incadreaza » in contextul celorlalte achizitii, judecate ca « nebonificate », ci este un caz aparte, si *rezolvat*, tinand seama si de faptul ca « achizitia majora » s-a facut in urma unei licitatii publice.

Tin sa mentionez ca de la FENE GRUP nu s-au achizitionat componente de trafa de putere.

Si pentru FENE GRUP am intocmit si un RET separat.

4.3.7. Ratiunea achizitionarii componentelor « in carcasa » (echipament complet).

Subiectul a mai fost tratat si la pct. 4.1. Aceasta metoda de achizitie este specifica, in general, la transformatoare.

Achizitionarea de componente in carcasa, respectiv de echipamente care contin componentele necesare reparatiilor si mentinerii in stare de functionare normala a echipamentelor similare din dotare, este o practica uzuala, din urmatoarele motive:

- echipamentul complet poate fi verificat pe standurile din dotarea entitatilor achizitoare si, in cazul unor rezultate pozitive (situatia generala), exista certitudinea ca *toate componentele echipamentului au calitate corespunzatoare* pentru a fi introduse in sistem;

- cotarea echipamentelor se face strict dupa preturile componentelor solicitate, si nu a « intregului », astfel, o serie de subansamble nesolicitate pe moment, intra in posesia achizitorului si le poate utiliza ulterior, fara costuri suplimentare. Deci, se face o economie da resurse financiare;

- echipamentele achizitionate pe pret de componente, pot fi utilizate – la nevoie – ca atare, ca « echipamente functionale », in cazul defectarii unora similare din dotare, asigurand operativ continuitatea alimentarii cu energie electrica a consumatorilor racordati la sistem. Mai ales ca, « **stocul strategic de echipamente** », stabilit in functie de numarul de echipamente de un anumit tip in functiune, prin care sa se poata asigura inlocuirea operativa a echipamentelor ce se defectau din ce in ce mai des, datorita imbatranirii galopante a echipamentelor din sistem, s-a dovedit a fi **mereu «insuficient»**.

Pentru contracararea acestor situatii, respectand insa si normele de constituire a stocurilor strategice, de siguranta, **operatorii au preferat sa cumpere «in carcasa»** (sub forma de echipament intreg, functional) **componentele** necesare pentru repararea echipamentelor ce le aveau in dotare, (multe cu «durata de viata» depasita), **majorand astfel stocul de siguranta, de interventie rapida. Furnizorii de echipamente**

acceptau sa livreze echipament intreg, componente “ in carcasa”, la pretul ce rezulta din insumarea preturilor componentelor ce au fost cerute.

- componentele pastrate in “carcasa”, - bobinele trafo in cuva cu ulei, etc. – erau “mai bine depozitate”, decat disparat. Era cert ca pot fi folosite oricand. La utilizarea lor la reparatii, au fost trecute prin toate procedurile specific atelierelor de reparatii: curatire/ spalare, verificare etc., astfel ca sa fie in stare “relativ perfecta” la inlocuiri. Evident, daca verificarile facute aratau ca o componenta – sau echipamentul - nu corespunde, furnizorul avea obligatia sa o inlocuiasca.

Din documentele aflate la dosar nu rezulta niciun caz in care, in cadrul perioadelor de garantie acordate de cele 4 societati, acestea ar fi fost solicitate sa inlocuiasca vreo componenta sau vreun echipament livrat.

Din materialele depuse la dosar, nu se poate decela nici un caz in care suma preturilor componentelor « ar rivaliza » cu pretul unui echipament complet.

Acest lucru rezulta si din ANEXA 1.3.

4.3.8. Ratiunea achizitionarii de componente/echipamente utilizate pentru reparatia/ completarea sistemelor de distributie existente, de conceptie veche

Asa cum am aratat la pct. 4.1., prin trecerea la fabricarea unor echipamente mai moderne, de conceptie noua, s-au schimbat tipo-dimensiunile acestora, vizand economie de materiale si reduceri de costuri.

Implementarea de componente de tip nou in echipamente vechi este – in general - complicata, daca nu chiar imposibila – implicand costuri suplimentare din partea achizitorului, chiar si in cazul unor componente « doar upgrdate ». Situatia este similara si in cazul implementarii unor echipamente de noua generatie in sistemele de conceptie si realizare vechi.

Acesta a fost **motivul principal** pentru care **s-au achizitionat componente de intreruptoare IO 110 (si nu de IO 123, cf. ANEXA 6.1.)**; dar si faptul ca « datorita » concurentei ABB – SIEMENS, **incepand din 2004, producatorul autohton traditional, ELECTROPUTERE CRAIOVA, nu mai fabrica nici IO upgrdate (IO 123).**

Or, achiziitiile de componente IO 110 kV si de MOP-uri analizate s-au facut tocmai din 2004 !

In aceasta situatie, comparatia de preturi unitare nu este tocmai relevanta. Totusi, se poate mentiona ca un MOP vechi, dar functional, s-a achizitionat cu 12.400 lei, iar unul nou, produs de ELECTROPUTERE CRAIOVA, costa 18.620 lei, (cf. ANEXA 6.1.).

Pe de alta parte, echipamentul descris de ELECTROPUTERE CRAIOVA in scrisoarea ANEXA 6.2., - **intreruptorul IO 220 kV-**, nu a fost, si nu putea fi comandat de FDFEE “ELECTRICA MOLDOVA” niciodata. FDFEE sunt **operatori de distributie**, care au in exploatare echipamente si retele pana la 110 kV,

inclusiv, așa cum este definit în **Legea energiei electrice nr. 318/2003, apoi nr. 13/2007**, iar în momentul de față nr. **123/2012**:

Art.3.-52. **rețea electrică de distribuție** - rețeaua electrică cu tensiunea de linie nominală **pana la 110 kV inclusiv**;

Art.3 -34. **operator de distribuție** - orice persoană care **deține**, sub orice titlu, o **rețea electrică de distribuție și este titulara a unei licențe de distribuție** prin care răspunde de operarea, asigurarea întreținerii și, dacă este necesar, dezvoltarea rețelei de distribuție într-o anumită zonă și, acolo unde este aplicabil, interconectarea acestuia cu alte sisteme, precum și de asigurarea capacității pe termen lung a sistemului de a răspunde cererilor rezonabile privind distribuția energiei electrice;

Este exact cazul FDFEE “ELECTRICA MOLDOVA”.

Deci, comparații de preturi pe baza acestei comunicări, nu au nici subiect, nici obiect.

Subliniez încă o dată că, procedura de lucru constând în achiziționarea de componente de la echipamente demontate odată cu lichidarea unor unități economice, (care au fost în stare bună de funcționare), la preturi globale (inclusiv cheltuielile cu modificări impuse la montaj) mai mici decât cele a celor noi, a fost o practică curentă în perioada analizată.

Mai este de menționat faptul că, în exploatarea FDFEE, existau încă echipamente (trafo, întreruptoare etc.) la 6, 10,15 și 35 kV, care în perioada de referință nu se mai fabricau și astăzi nu se mai utilizează (au fost trecute la 20 kV).

Or, repararea unui asemenea echipament (ex. trafo cu bobina de MT la 6 kV, din care numai la SDFEE IASI erau în funcțiune 985 de unități – 460 cu durata de viață depășită – cf. ANEXA 1.5.1./ pct.1.), nu se putea face decât achiziționând componente de la un echipament similar de aceeași tensiune.

Este evident că, **după trecerea sistemului electroenergetic național la noile paliere de tensiuni (compatibile UE) după 2005, pe lângă echipamentele din « stocuri istorice », și o parte din echipamentele achiziționate, în stare normală de funcționare, pregătite pentru înlocuirea altor echipamente de aceleași tip-dimensiuni** (în caz de defectiune – pentru asigurarea continuității în alimentarea cu energie electrică), astăzi nu mai pot fi folosite și « raman în stoc ».

Acest lucru însă nu se poate imputa furnizorului de componente/ echipamente, la comanda achizitorului și, consider că nici achizitorului, dacă judecăm în « contextul tehnic – economic » din perioada de referință.

5. EXPERTIZA PROPRIU-ZISA

In concluzia analizei de caz prezentata, bazata pe informatiile si incomplete si necoerente din dosar, si pe documentele din VOLUMUL ANEXA preluate de la SDFEE BACAU, tin sa fac urmatoarele precizari:

a) **Elucidarea completa a aspectelor tehnice / electroenergetice ale cazului, intra in competenta unui expert tehnic judiciar de profil, numit de instanta**, care este investit astfel sa obtina toate informatiile de la parti, si sa prezinta o situatie clara:

- a necesitatii achizitiilor de componente/ subansambluri si echipamente facute,
- a justetii formelor/ procedurilor de achizitionare adoptate
- si a procedurilor si solutiilor de utilizare in sistem a componentelor/ subansamblelor si echipamentelor achizitionate.

In lipsa unui asemenea material, se pot da exemple, se pot emite pareri dar, nu se pot trage concluzii univoce in niciun material de sinteza. Exemplele si situatiile specifice prezentate arata ca ambiguitatile, afirmatiile imprecise si nefondate tehnic, apar la toate capitolele.

b) **Am prezentat mai pe larg situatia componentelor de transformatoare de putere**, domeniu in care am gasit mai multe materiale, si mai multe achizitii si de la tertele firme (in afara celor 4).

Evident, aceeasi analiza (sau, chiar mai aprofundata) **ar trebui facuta si in cazul celorlalte tipuri de componente/ echipamente achizitionate. Lipsesc – insa – datele de « legatura ».**

c) **Furnizorii cu situatii complet clarificabile** pe baza materialelor din dosar si din VOLUM ANEXA, clarificate in prezenta ca *rezolvate*, sunt EUROPLUS si FENE GRUP. Acesta este motivul pentru care am considerat ca – din punctul de vedere al expertului tehnic **se impune concluzia ca cel putin aceste achizitii sunt complet valorificate si nu exista prejudiciu.**

RASPUNSURI LA OBIECTIVELE EXPERTIZEI

5.1/ 2.1.:

a). Asa cum rezulta din ANEXA 3.2., **toate tipurile de componente si echipamente** cu caracteristicile tehnice livrate de societatile LA ROCCA, EUROPLUS, TEHNOROM SRL si FENE GRUP SA, **au fost utilizate la intretinerea si exploatarea sistemului energetic de distributie** avand ca operator entitatea beneficiara, FDFEE “ELECTRICA MOLDOVA”.

Materialul nefiind complet, **nu se poate afirma daca, numeric, „toate” componentele si echipamentele achizitionate au fost puse in opera**, respectiv au fost utilizate in totalitate la realizarea lucrarilor de reparatii.

Componente/subansambluri de aceste tipuri, se regasesc, intradevar, in stocul strategic al SISE, cf. ANEXA 2.4., dar nu exista niciun element de identificare obiectiv, prin care sa se stabileasca daca acestea provin din „stocul istoric”, din achizitiile facute de la firme terte sau, din achizitiile facute de la firmele in cauza.

Acest lucru rezulta clar si din adresa Electroputere Craiova (ANEXA 6.1.) - componentele de echipamente, piesele de schimb nu primesc serii de fabricatie de la fabricant, ci doar produsul finit.

Sigur este faptul ca „in stoc” nu exista componente/subansambluri si echipamente furnizate de **EUROPLUS si FENE GRUP**. Situatia a fost prezentata pe larg la pct. 4.3.1. si 4.3.2.

b). Lucrarile de reparatii si montaj – inclusiv componentele si echipamentele achizitionate si, - utilizate cf. devizelor de lucrari intocmite (prezentate partial in ANEXA 2.3.) -, au fost platite SISE “ELECTRICA MOLDOVA”, de catre entitatea beneficiara, FDFEE “ELECTRICA MOLDOVA”.

Dupa cum am aratat la pct. 4.3.1. **in dosar se gasesc doar o parte din comenzile lansate de FDFEE (unele prin SDFEE IASI) catre SISE si AISE IASI, si lipsesc cu desavarsire lucrarile efectuate de alte AISE din componenta SISE “ELECTRICA MOLDOVA”, comandate de alte sucursale ale FDFEE “ELECTRICA MOLDOVA”.**

In Rapoartele preliminare si in Procesul verbal chiar Garda Financiara arata ca **nu a avut la dispozitie nicio informatie privind folosirea/“bonificarea” componentelor IO 110 si a MOP-urilor, considerand ca este “absolut improbabil” ca in realitate sa nu fi existat bonificari, sa nu se fi executat lucrari de reparatii utilizand aceste tipuri de componente.**

Insa in dosar se gasesc o serie de comenzi, devize de lucrari si bonificari ale componentelor IO 110 si MOP: 4/ vol.19; 10/ vol.20; 9/ vol. 21; 9/ vol. 22; 6/ vol. 23; 5/ vol. 24; 7/ vol. 25 – total: 50 de comenzi/ lucrari/ devize.

Or, **daca exista devize insusite de beneficiar, este cert ca si aceste lucrari au fost platite de FDFEE “ELECTRICA MOLDOVA” executantului, SISE “ELECTRICA MOLDOVA”.**

Asa cum am aratat la pct. 4.3.1., **am mai gasit si la SDFEE Bacau si Iasi si alte documente (in afara dosarului) justificative privind utilizarea/ folosirea acestor tipuri de repere (componente MOP, intreruptoare etc.), asa cum rezulta din**

PV de custodie – ANEXA 3.2.1. (pag.12 din VOLUM ANEXA) si din facturile de valorificare a 2 achizitii (pag.13 si 14 din VOLUM ANEXA, prezentate *in extenso* la pct. 4.3.5.).

Insa, **numai pe baza acestor informatii nu se poate trage o concluzie generala.**

Se poate trage, insa, o **concluzie indirecta: indata ce in perioada respectiva DISE (cu sucursalele SISE) era „directie” in cadrul SC ELECTRICA SA, deci a fost subordonat aceluasi CA ca si filialele de distributie (FDFEE), este putin probabil, mai precis, “absolut improbabil” (cum spune si Garda Financiara Cluj), sa nu se fi decontat lucrarile intre subunitatile aceleiasi societati.**

Mai mult, nici Garda Financiara Cluj in rapoarte si nici Parchetul in Rechizitoriu nu au avut in vedere deloc situatia acelor componente sau aparataje valorificate de SISE direct prin vanzare, nu bonificate in reparatii. Or, aceasta situatie nu putea fi exclusa si nu puteau fi considerate drept prejudiciu sume care fusesera demult incasate de SISEE!

5.2/2.2.: In mod evident, s-au facut achizitii si de la alte firme. O parte din facturi si avize de insotire a marfii intocmite de terte firme, sunt depuse la dosarul cauzei (facandu-se si vorbire despre ele in dosar), iar altele sunt prezentate in VOLUMUL ANEXA (pag. 15 -22). Din cele prezentate la pct. 4.3.1. si 4.3.2., rezulta ca in perioada 2002 – 2004, numai la SDFEE IASI si SDFEE BACAU, s-au achizitionat componente pentru repararea a cel putin 423 de transformatoare de putere, iar utilizand doar componentele achizitionate de la cele 4 (de fapt, 3) firme, se puteau repara doar maxim 150 de transformatoare de putere.

Despre **intreruptoare, separatoare si alte echipamente** nu exista nici macar atatea date relativ concludente. Deci, in dosar, **nu exista « elemente » care sa conteste sau sa ateste ca s-ar fi facut achizitii de astfel de bunuri si de la alte firme.**

Cert este ca **datele aferente altor SDFEE si AISE din zona de deservire a FDFEE si SISE “ ELECTRICA MOLDOVA” , nu exista deloc la dosar.**

Deci, **volumul de achizitii realizat de SISE“ ELECTRICA MOLDOVA”, la comanda entitatii beneficiare FDFEE “ ELECTRICA MOLDOVA” de la alte firme decat cele 4 nominalizate, a fost considerabil mai mare decat cel rezultat din dosar.**

5.3/2.3. : Elementele de identificare individuala precisa a componentelor livrate de societatile LA ROCCA, EUROPLUS, TEHNOROM SRL, FENE GRUP SA fata de componentele aflate in patrimoniul SISE, sau livrate de alte societati in perioada de referinta, sau aflate in „stocul istoric”, nu exista.

Componentele de echipamente, piesele de schimb nu primesc serii de fabricatie de la fabricant, ci doar produsul finit (echipamentul intreg), asa cum rezulta si din scrisoarea ELECTROPUTERE CRAIOVA – ANEXA 6.1.

Deci, in mod obiectiv, **componentele nu pot fi identificate dupa furnizor.**

A considera un „criteriu” **culoarea in care au fost vopsite** asa cum se mentioneaza in rechizitoriu, este **lipsit de temei tehnic: la toate echipamentele existente sau introduse in sistemul energetic national, patrimoniul SC ELECTRICA SA, se utiliza vopsea gri.**

5.4/2.4. : Livrari de componente/echipamente in perioada 2002 – 2004 (si nu numai), nu se puteau face decat respectand comenzile ferme transmise la furnizori de catre SISE “ELECTRICA MOLDOVA” sau – eventual - de agentiile sale (AISE).

Aceste comenzi se emiteau **la solicitarea entitatii beneficiare, FDFEE “ELECTRICA MOLDOVA” – in urma aprobarii referatelor de necesitate intocmite de sucursale (SDFEE).**

In ANEXA 1.2. si 1.3. am prezentat achizitiile derulate cu cele 4 firme, iar la pct. 4.3.1. am enumerat lipsurile majore de documente din dosar, completate doar partial cu cele cuprinse in VOLUMUL ANEXA.

Faptul ca unele solicitari/ comenzi nu se afla la dosar, este o problema de „culegere de date”, si, nicidecum nu inseamna ca ele nu ar fi existat in realitate (sau chiar exista).

Fara prezentarea comenzii, marfa livrata nu poate fi receptionata si, cu atat mai putin, nu poate fi introdusa in depozitele achizitorului. Este o procedura standard, uzuala – nu numai la ELECTRICA – si se aplica fara rabat.

Dupa cum am aratat, exista achizitii la care s-au gasit PV de receptie, chiar si declaratii de conformitate, dar din dosar lipsesc comenzile – in special in cazul achizitiilor mai „vechi” (2002, sem I 2003 – dar nu numai).

Punerea la punct a materialului probator privind achizitiile – adica, completarea tuturor rubricilor din ANEXA 1.2. pentru fiecare achizitie – intra exact in sarcina expertului tehnic judiciar numit de instanta, asa cum am mai afirmat. Oricum, datorita informatiilor culese la **SDFEE BACAU** (cuprinse in documentele din VOLUMUL ANEXA), situatia din ANEXA 1.2. a devenit mult mai completa decat se putea intocmi pe baza actelor din dosar.

5.5/2.5.: Componentele aprovizionate de SISE “ELECTRICA MOLDOVA” de la LA ROCCA, EUROPLUS, TEHNOROM SRL, FENE GRUP SA in perioada 2002-2004, in mod evident sunt compatibile cu echipamentele din sistemul energetic national aflat in exploatare la acea epoca, indata ce provin din subsistemele aceluasi sistem!

Echipamentele si instalatiile de distributie din patrimoniul unitatilor comerciale functionau ca parte a sistemului energetic national, ca parte a „retelelor si echipamentelor de distributie,, ce aveau in exploatare operatorii de distributie.

Or, dupa cum am aratat la pct. 4.1., *componentele si echipamentele achizitionate de la cele 4 firme provin de la unitati economice lichidate* (inainte sau dupa privatizarea lor), iar cu ocazia lichidarii, echipamentele energetic inca in stare normala de functionare, au fost vandute – respectiv au fost achizitionate de diverse firme in scopul valorificarii lor.

5.6/2.6.: Componentele transformatoarelor de putere noi fabricate in perioada de referinta de producatorii autohtoni NU puteau fi folosite direct ca piese de schimb sau inlocuitoare la transformatoarele aflate in exploatare in sistemul energetic national, respectiv in sistemul de distributie administrat de FDFEE, fara a se opera modificari sau inlocuiri ale intregului echipament si fara costuri suplimentare, din urmatoarele motive:

- in exploatarea FDFEE, existau inca transformatoare cu tensiunea primara de 6 kV, care in anii 2000 nu se mai fabricau (s-a trecut la fabricarea trafo de 20 kV- tensiune primara). Or, repararea unui transformator cu bobina de MT la 6 kV (tensiune primara), nu se putea face decat achizitionand componente de la un transformator similar, de aceeasi tensiune.

- producatorii autohtoni nu vindeau componente de transformatoare, ci doar transformatoare intregi.

- modificarile ce trebuiau aduse transformatoarelor vechi pentru a le putea echipa cu bobine noi, de alta tensiune (mai mare), ar fi fost si complicate, costisitoare si ... inutile.

5.7./2.7. : Achizitiile de componente IO 110 kV si de MOP-uri, echipamente din « profilul » Electroputere CRAIOVA, s-au facut in 2004.

Or, asa cum am prezentat la pct. 4.1. si 4.3.8. – subcapitol special consacrat acestei chestiuni - incepand din 2004, producatorul autohton traditional, ELECTROPUTERE CRAIOVA, nu mai fabrica nici IO upgrate (IO 123), si nici componentele acestuia cf. ANEXA 6.1.- scrisoarea Electroputere nr. 20394/12.12.2007, depusa la dosar.

Este imaginabil ca la comanda ferma sa fi putut livra asemenea subansamble, echipamente – dar sa repui in functiune o linie de fabricatie pentru cateva repere (mai toate diferite), costa bani si necesita timp.

Se mai fabricau MOP-uri modernizate, inclusiv subansamble. In cazul acestora, preturile erau mai mari (un MOP vechi, functional s-a cumparat cu 12.400 lei, iar

unul nou, produs de ELECTROPUTERE CRAIOVA, costa **18.620** lei, (cf. ANEXA 6.1.).

In atari conditii, achizitia de componente MOP de generatie mai veche, era solutia optima si, in cazul IO 110, unica posibila in timp util.

Pe de alta parte, echipamentul descris de ELECTROPUTERE CRAIOVA in scrisoarea ANEXA 6.2., - intreruptorul IO 220 kV-, **nu a fost, si nu putea fi comandat de FDFEE “ELECTRICA MOLDOVA” niciodata.**

FDFEE sunt *operatori de distributie*, care au in exploatare echipamente si retele **pana la 110 kV**, inclusiv. Deci, comparatii de niciun fel nu se pot face.

5.8./2.8.: Preturile echipamentelor sau componentelor noi pe care le producea ELECTROPUTERE CRAIOVA, partial pot fi avute in vedere ca termen de comparatie cu preturile de achizitie ale componentelor vechi livrate de cele 4 societati – respectiv in cazul MOP-urilor, asa cum am prezentat la pct. anterior.

Preturile producatorului insa au fost mai mari decat cele ale “pietei” de componente recuperate, utilizabile.

Evident, **nu pot fi luate in considerare in cazul intreruptoarelor:**

- **IO 123 (variant upgradata a IO 110) nu se mai fabrica in 2004, iar**
- **IO 220, este inafara subiectului.**

5.9./2.9.: Oportunitatea livrarii componentelor in carcasa – cazul general al componentelor de transformatoare – a fost analizata pe larg la pct. 4.1. si 4.3.7. - subcapitol special consacrat acestei probleme. Livrarea in carcasa are urmatoarele avantaje:

- **echipamentul complet poate fi verificat pe standurile din dotarea entitatilor achizitoare si, in cazul unor rezultate pozitive (situatia generala), exista certitudinea**

ca toate componentele echipamentului au calitate corespunzatoare pentru a fi introduse in sistem:

- **cotarea echipamentelor se face strict dupa preturile componentelor solicitate**, si nu a « intregului », astfel, **o serie de subansamble nesolicitate pe moment, intra in posesia achizitorului, pe gratis** si le poate utiliza ulterior, fara costuri suplimentare. Deci, se face o economie da resurse financiare;

- **echipamentele achizitionate pe pret de componente, pot fi utilizate – la nevoie – ca atare, ca « echipamente functionale »**, in cazul defectarii unora similare din dotare, asigurand operativ continuitatea alimentarii cu energie electrica a consumatorilor racordati la sistem. Mai ales ca, **“stocul strategic de echipamente”**, **stabilit in functie de numarul de echipamente de un anumit tip in functiune**, prin care sa se poata asigura inlocuirea operativa a echipamentelor ce se defectau din ce in ce mai des, datorita imbatranirii galopante a echipamentelor din sistem, s-a dovedit a fi mereu **“insuficient”**.

- **componentele pastrate in “carcasa”, - bobinele trafo in cuva cu ulei, etc. – erau “mai bine depozitate”, decat disparat. Era cert ca pot fi folosite oricand.** Bineinteles, la utilizarea lor la reparatii, au fost trecute prin toate procedurile specifice atelierelor de reparatii: curatire/ spalare, verificare etc., astfel ca sa fie in stare “relativ perfecta” la inlocuiri.

Acest mod de lucru **nu schimba defel natura achizitiei: de fapt s-au achizitionat “componente”**.

Furnizorii de echipamente acceptau sa livreze echipament intreg, componente “in carcasa”, la pretul ce rezulta din insumarea preturilor componentelor ce au fost cerute.

5.10./2.10.: Subansamblele si echipamentele achizitionate in perioada 2002-2004 de la cele patru societati in cauza in mod evident puteau – si au fost utilizate conform destinatiei lor. O “altfel” de utilizare nici nu era posibila.

De fapt, **ratiunea achizitionarii de componente de la echipamente din aceeasi generatie cu cele in functiune in sistemul de distributie pe care opereaza FDFEE “ELECTRICA MOLDOVA”, era tocmai utilizabilitatea lor facila si imediata.**

Conform verificarilor facute de achizitor, despre care sunt putine date in dosar, dar care in mod cert au fost facute, echipamentele (si componentele lor) se incadreaza in parametri tehnici de functionare si utilizare.

Nimeni nu introduce echipamente neverificate in sistemul energetic national, **nimeni nu poate “risca” sa atenteze la siguranta sistemului**, prevederile din legile energiei si din toate actele normative, ordinele ANRE – sunt foarte clare in acest sens, iar sanctiunile pentru incalcarea lor sunt deosebit de drastice. Este vorba de sistemul electroenergetic national, poate cel mai important sistem national de utilitate publica, avand interconectari cu sistemele electroenergetice ale altor tari – iar siguranta sistemului este vitala nu numai pentru populatia si economia nationala a Romaniei, ci si ale tarilor vecine.

5.11./2.11. : Compararea preturilor unitare de furnizare a unor firme terte - CHEMICALS, GEMS si NICULINA, cu cele practicate de firmele LA ROCCA, EUROPLUS si TEHNOROM SRL, la achizitionarea de catre SISE a acelorasi tipuri de componente/ repere, in aceeași perioada (pentru unele tipuri de transformatoare) – le-am prezentat in ANEXA 3.3., si le-am comentat la pct. 4.3.3., ultimul aliniat.

Din ANEXA 3.3., se observa ca **preturile unitare de achizitie de la firmele LA ROCCA, EUROPLUS si TEHNOROM SRL, - castigatoare a unor selectii de oferte –, sunt, in general, mai mici, sau *mult mai mici* decat preturile cu care au fost achizitionate componente similare de la CHEMICALS, GEMS si NICULINA.**

Dupa cum se poate observa in ANXA 1.3., **nu am « utilizat » preturile cele mai mici de furnizare practicate de LA ROCCA si TEHNOROM, ci cele din perioada cea mai apropiata de data livrarilor efectuate de firmele terte.**

Cel putin in acest domeniu, se poate raspunde fara dubiu **ca achizitiile de la cele 4 (de fapt 3) firme, NU « s-au facut la preturi mai mari decat de la alte firme».**

6. CONCLUZII

Am considerat necesara prezentarea generala a cazului, folosindu-ma si de materialele preluate de la SDFEE BACAU si IASI, incluse in VOLUMUL ANEXA.

M-am ferit insa sa emit pareri, « judecati de valoare » in domeniile ce nu fac obiectul expertizei tehnice, in domenii ce exced abilitarea unui expert electroenergetic - rezumandu-ma doar la prezentarea si semnalarea problemelor.

Tin sa reiterez faptul ca **din punctul de vedere al « expertizei tehnice », dosarul se refera doar la firmele LA ROCCA si TEHNOROM.**

Situatia achizitiilor de la celelate 2 firme - EUROPLUS si FENE GRUP, este fara dubiu clarificabila/ clarificata, rezolvata, pe baza materialelor din dosar si din VOLUM ANEXA. Acesta este motivul pentru care am considerat ca – din punctul de vedere al expertului tehnic -, judecarea achizitiei de la aceste firme, aduse in « context » cu achizitiile facute de la celelate 2 firme (LA ROCCA si TEHNOROM), este nesustenabila tehnic.

Din expertiza rezulta ca toate tipo-dimensiunile de componente/subansamble si echipamente achizitionate au fost utile, necesare pentru intretinerea sistemului de distributie in exploatarea FDFEE Electrica Moldova, utilizabile si compatibile cu acest sistem.

Aceasta concluzie este valabila si pentru anumite componente aflate in stoc, care vor putea fi utilizate in viitor, nefiind bunuri « perisabile ».

Brasov, 01.07.2013.

Expert Tehnic, Dr. Ing. Iosif GULACSI